

Eesti avaliku sektori raamatupidamise süsteem

2003. aasta detsembris kinnitas rahandusminister riigi raamatupidamise üldeeskirja, mis jõustus 1.1.2004 – suurimaks muudatuseks oli avaliku sektori raamatupidamisreeglite korrastamine IPSAS (*International Public Sector Accounting Standards*) arvestuspõhimõtetest lähtudes ning konsolideeritud aruannete koostamise nõuete kehtestamine, samuti Rahandusministeeriumile ühiste arvestuspõhimõtete ja ühtse kontoplaani alusel esitatava aruandluse reeglite kehtestamine.

2005. aastal koostati riigi 2004. aasta majandusaasta koondaruanne esmakordselt erasektoriga sarnaste ja rahvusvaheliselt tunnustatud arvestuspõhimõtete alusel. 2005. aastast hõlmati konsolideeritud finantsaruandlusesse ka tütarettevõtted. Alates 2005. a koostatakse riigi raamatupidamise koondaruannet järgmiste gruppide kohta:

1. riigi konsolideeritud ja konsolideerimata finantsaruanded;
2. konsolideeritud ja konsolideerimata finantsaruanded kohalike omavalituste kohta;
3. konsolideeritud finantsaruanded valitusektori ja avaliku sektori kohta kokku.

Riigi raamatupidamist reguleerivad raamatupidamise seadus, riigi raamatupidamise üldeeskiri, raamatupidamise toimkonna juhendid ja aruandekohustuslaste raamatupidamise sise-eeskirjad. Kõik avaliku sektori üksused (sh valitusektori üksused) rakendavad samu raamatupidamisstandardeid, kuigi kasumit mittetaotlevate üksuste arvestuspõhimõtted baseeruvad IPSAS-tel ja kasumit taotlevad üksuste aruanded IFRS-il.

Andmete kogumine ja esitamine

Vastavalt riigi raamatupidamise üldeeskirjale toimub andmete kogumine Riigi Tugiteenuste Keskuse poolt hallatava spetsiaalse veebipõhise andmebaasi kaudu, kuhu kõik avalikku sektorisse kuuluvad aruandekohustuslased sisestavad oma finantsandmed saldoandmiku vormis. Saldoandmikud sisaldavad tekkepõhise raamatupidamise kontokombinatsioonide saldosisid, sh nii bilansikontosid kui ka tulu- ja kulukontosid ning aasta lõpus lisatavat bilansivälisest informatsiooni. Selleks on riigi raamatupidamise üldeeskirjaga kehtestatud ühtne kontoplaan. Kui kontoplaanis on nõutud, jaotatakse konto lisaks avaliku sektori tehingupartnerite kaupa, tegevusalade kaupa (COFOG), allikate kaupa ja rahavoo koodide kaupa.

Kõik valitusektoris kuuluvad üksused esitavad saldoandmiku igakuiselt, valitusektori välised üksused (peamiselt äriühingud) esitavad andmeid kvartaalselt. Aruande esitamise tähtaeg on kuule või kvartalile järgneva kuu viimane kuupäev, alates 2014.aastast järgneva kuu 25 kuupäev. Valitusektori kuuluvuse otsuse teeb Statistikaamet, kes annab valitusektoris kuuluvate üksuste kohta regulaarselt infot ja avaldab selle oma veebilehel.

Andmebaasis automaatselt moodustatud aruanded on avalikult kasutatavad nii üksikute üksuste kui ka konsolideeritud gruppide lõikes.

Konsolideeritud saldoandmik on saldoandmik, milles konsolideerimisgruppi kuuluvate üksuste omavahelisi varasid, kohustusi, netovara, tulusid ja kulusid kajastavad kontokombinatsioonide saldod on elimineeritud. Elimineerimise eesmärgil on kasutusel tehingupartneri koodid – iga saldoandmikku esitaval üksusel on unikaalne kood, milles sisaldub tema liik ja konsolideerimisgrupi tunnus. Saldoandmiku formaat sisaldab lisaks tegevusala koodi COFOGi alusel ja rahavoo koodi automaatse rahavoo aruande ning muude varade ja kohustuste liikumise aruannete koostamiseks.

Saldoandmike esitajatel on õigus saldoandmike infosüsteemist vaadata kehtivaid kontoplaani koode, parandada lubatud perioodi jooksul sisestatud saldoandmikke, koostada aruandeid ja päringuid. Konsolideerivatel üksustel on lisaks õigus vaadata konsolideeritavate üksuste andmeid ning koostada nende kohta aruandeid ja päringuid, samuti koostada konsolideerimisgrupi konsolideeritud aruandeid. Konsolideeritud aruanded saadakse saldoandmike infosüsteemist automaatselt.

Valitsussektori aruandekohustuslased

Valitsussektor koosneb keskvalitsusest, kohaliku omavalitsuse üksustest, sotsiaalkindlustusfondidest ning nende otsese valitseva mõju all olevatest valitsussektori üksustest (peamiselt sihtasutused, mtü-d ja mõned äriühingud vastavalt Statistikaameti otsusele). Riigi alamsektori kohta andmeid ei esitata, sest Eestis puudub statistika reeglitele vastav riigi alamsektori tasand (liidumaa/osariigi tasand).

Valitsussektori alamsektorid sisaldavad järgmisi üksusi:

- 1) Keskvalitsuse alamsektor – ministriumid ja Riigikantselei koos oma allasutustega, põhiseaduslikud institutsioonid, ja nende otsese valitseva mõju all olevad valitsussektori üksused (sihtasutused, Riigi Kinnisvara AS grupp ning AS Hoolekandeteenused grupp) ning lisaks muud avalik-õiguslikud juriidilised isikud koos valitseva mõju all olevate üksustega (näiteks lisaks riigi alamsektorile avalik-õiguslikud ülikoolid, Kaitseliit, Kultuurkapital, Rahvusringhääling, Rahvusooper Estonia, Rahvusraamatukogu), kuid välja arvatud Haigekassa ja Töötukassa.
- 2) Kohalike omavalitsuste alamsektor – kõik kohaliku omavalitsuse üksused koos oma valitsussektorisse kuuluvate valitseva mõju all olevate üksustega (sihtasutused, mtü-d ja mõned äriühingud).
- 3) Sotsiaalkindlustusfondide alamsektor – Haigekassa, Töötukassa.

Andmete avaldamine vastavuses EL Nõukogu direktiiviga 2011/85

Kõik ülalnimetatud valitsussektori aruandjad esitavad oma saldoandmiked iga kuu 25.kuupäevaks eelmise kuu/kvartali kohta Riigi Tugiteenuste Keskuse poolt hallatavasse veebipõhisesse andmebaasi. Riigi Tugiteenuste Keskuse riigiarvestuse üksus viib seejärel kuni kuu lõpuni läbi saldoandmike esitamise kontrolli ja saldoandmike andmete kontrolli, sh omavaheliste saldode kontrolli, algsaldode õigsuse ja rahavoo koodide õigsuse kontrolli ja muud vajalikud kontrollid. Kuu viimasel tööpäeval koostab Riigi Tugiteenuste Keskus valitsussektori alamsektorite ning valitsussektori tulude ja kulude aruande eelmise kuu/kvartali kohta.

Esialgssed tulude-kulude andmed avalikustab Riigi Tugiteenuste Keskus veebilehel aadressil <http://www.rtk.ee/fiscal-indicators-CD2011-85> kuu viimasel kuupäeval. Kui mõne üksuse andmete asemel on kasutatud hinnanguid, siis lisatakse aruandele vastav märgeline tabeli alla.

Aruandeid uuendatakse lõplike andmetega peale riigi majandusaasta aruande valmimist (juulis/augustis eelneva aasta kohta). Aruandes avaldatakse selle uuendamise kuupäev.